



LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU VYKDANT ŠALIGATVIŲ PRIEŽIŪRĄ VILNIAUS MIESTE TYRIMO

2022 m. gegužės 2 d. Nr. (22)SN-21)SP-25
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje (toliau – Tarnyba) 2022 m. vasario 2 d. gautas pareiškėjo¹ (toliau – Pareiškėjas) skundas, kuriame rašoma, jog Pareiškėjas turi judėjimo negalią, jada neįgaliojo vežimėliu. Pareiškėjas skunde teigė, jog Vilniaus miesto savivaldybė (toliau vadinama ir Savivaldybe), sudarydama sutartį su šaligatvius tvarkančia įmone, jai patiki prižiūrėti Vilniaus miestui priklausančius šaligatvius, žiemos metu valyti nuo jų sniegą. Pareiškėjas rašė: „traktorius pravažiuoja, sniegą apvalo nuo šaligatvių, tačiau tą sniegą nustumia link parkavimosi vietų. Tame tarpe sniegu yra užstumiamos ir neįgaliesiems skirtos parkavimosi vietos. Į kasmetinius raginimus neužvertinėti sniegu neįgaliųjų parkavimosi vietų nėra atsižvelgiama. Viskas, prie savo automobilio negaliu privažiuoti. Ryt man reikia į darbą važiuoti, kokias opcijas aš turiu? Biuletenį imti, jei kas duos? Tokiu atveju geriau visai nevalyti šaligatvių nei kad valyti, kaip dabar „valoma“. Per traktoriaus nesustumtą sniegą dar įmanoma pravažiuoti, tačiau per traktoriaus suneštą pusnj jokių šansų. Ir tai nėra vieno namo vienos neįgaliųjų parkavimosi vietos problema, ši problema yra visame mieste. Neįgalieji, kaip ir visi žmonės važinėja su reikalais, važinėja į svečius, o ne tik darbas – namai. Šios neįgaliųjų parkavimosi vietos yra nevalomos visame mieste, o atskirai paprašius nuvaloma tik 1 konkreti vieta“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

Pareiškėjas pateikė nuotrauką, kurioje užfiksuota, jog kiemo erdvė, kuria jis nuvažiuotų iki automobilio, stovinčio prie Įsruties g. 23 namo, Vilniuje, yra užblokuota sniego sankasos.

2022 m. vasario 8 d. raštu Nr. (22)SN-21)S-53 Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė kreipėsi į Savivaldybės administraciją, prašydama pateikti informaciją

¹ Pareiškėjo vardas ir pavardė Tarnybai žinomi.

bei atsakyti į klausimus, ar Savivaldybė gali patvirtinti skunde nurodytas aplinkybes; kokiam juridiniam asmeniui šiuo metu Vilniaus mieste, įskaitant Įsruties gatvę, patikėtas sniego valymas nuo šaligatvių (prašyta pateikti sutartį); ar Vilniaus mieste 2021–2022 metais organizuojant sniego nuo šaligatvių valymo paslaugas, taip ir Įsruties gatvėje, buvo atsižvelgiama į asmenų su judėjimo negalia poreikius; jei taip, koku būdu, jei ne, dėl kokių priežasčių; kokie teisės aktai (darbų aprašai ir kt.) nustato šaligatvių valymo Vilniaus mieste tvarką; paprašyta ją pateikti; kokių veiksmų Savivaldybė ketina imtis, kad, valant šaligatvius, sniegu nebūtų blokuojamas patekimas iki automobilių stovėjimo vietos, skirtos asmenims su negalia; ar pašalintos kliūtys, trukdančios Pareiškėjui patekti iki automobilio stovėjimo vietos greta Įsruties g. 23 namo, Vilniuje.

2022 m. balandžio 12 d. raštu lygių galimybių kontrolierė kreipėsi į UAB „Šilėja“ (toliau vadinama ir Bendrove), prašydama pateikti informaciją, kokių veiksmų Bendrovė ėmėsi anksčiau ir ketina imtis, kad, valant šaligatvius, sniegu nebūtų užblokuojamas patekimas iki automobilių stovėjimo vietos, skirtos asmenims su negalia; ar buvo pašalintos kliūtys, trukdančios Pareiškėjui patekti iki automobilio stovėjimo vietos prie Įsruties g. 23 namo, Vilniuje, ar po Pareiškėjo bei Savivaldybės kreipimosi UAB „Šilėja“ ėmėsi papildomų priemonių, kad ir kitose valomose gatvėse būtų užtikrinamas patekimas į automobilių stovėjimo vietas, skirtas asmenims su negalia; paprašyta pateikti informaciją, tai patvirtinančius įrodymus.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

Tarnyboje 2022 m. vasario 24 d. rašte Savivaldybės administracijos pateikta informacija, jog 2021 m. rudenį įvyko naujas Vilniaus miesto bendrojo naudojimo teritorijų sanitarinio valymo ir želdinių priežiūros paslaugų pirkimo konkursas. Iki šio konkurso Vilniaus miestas buvo padalytas į 5 tvarkymo teritorijas: Centrinę, Pietinę–Rytinę, Šiaurinę, 1-ą Vakarinę ir 2-ą Vakarinę, kurias tvarkė ir prižiūrėjo 3 uždarnosios akcinės bendrovės: „Mano aplinka“, „Stebulė“ ir „VSA Vilnius“. Vykdamas naująjį konkursą Vilniaus miestas jau yra suskirstytas į 13 tvarkymo teritorijų; gruodžio mėnesį buvo pasirašytos naujos šešių tvarkymo teritorijų priežiūros sutartys ir jose jau nuo sausio 1 d. pradėjo dirbti nauji rangovai:

- „1. Antakalnio (Antakalnio ir dalis Rasų seniūnijos); dar nėra naujos sutarties, dirba ta pati rangovė UAB „Stebulė“.
2. Aukštųjų Panerių (dalis Panerių ir Naujininkų seniūnijos); dar nėra naujos sutarties, dirba ta pati rangovė UAB „VSA Vilnius“.
3. Centro (Žvėryno, dalis Naujamiesčio, Šnipiškių, Vilkpėdės, Naujininkų, Žirmūnų, Senamiesčio ir Rasų seniūnijos), nauja rangovė UAB „Econovus“.
4. Fabijoniškių (Fabijoniškių, dalis Šeškinės ir Verkių seniūnijos), nauja rangovė UAB „Mano aplinka“ (iki naujo atviro viešojo konkurso laimėtojo išrinkimo).
5. Lazdynų (Lazdynų ir Karoliniškių seniūnijos), nauja rangovė UAB „Ecoservice“.
6. Naujosios Vilnios (Naujosios Vilnios, dalis Rasų ir Antakalnio seniūnijos); dar nėra naujos sutarties, dirba ta pati rangovė UAB „VSA Vilnius“.
7. Pašilaičių (dalis Pašilaičių Justiniškių, Šeškinės, Viršuliškių seniūnijos), nauja rangovė UAB „Econovus“.
8. Pilaitės (Pilaitės seniūnijos teritorija), nauja rangovė UAB „Šilėja“.
9. Salininkų (dalis Naujininkų, Naujosios Vilnios, Panerių ir Rasų seniūnijos); dar nėra naujos sutarties, dirba ta pati rangovė UAB „VSA Vilnius“.
10. Senamiesčio (dalis Senamiesčio ir Naujamiesčio seniūnijos), naujas rangovas UAB „Econovus“.
11. Verkių (dalis Verkių seniūnijos), dar nėra naujos sutarties, dirba tie patys rangovai UAB „Stebulė“.
12. Žirmūnų (dalis Žirmūnų, Šnipiškių ir Verkių seniūnijos); dar nėra naujos sutarties, dirba tie patys rangovai UAB „Stebulė“.
13. Žemųjų Panerių (dalis Panerių, Grigiškių ir dalis Vilkpėdės seniūnijos); dar nėra naujos sutarties, dirba tie patys rangovai UAB „VSA Vilnius“.

Vilniaus miesto bendrojo naudojimo teritorijų sanitarinį valymą ir želdinių priežiūrą vykdančios rangovai įsipareigojo sanitarinio valymo ir želdinių priežiūros paslaugas suteikti tinkamai, kokybiškai ir laiku pagal sutartyje ir techninėje specifikacijoje nurodytus reikalavimus.

Savivaldybės administracija informavo, kad 2022 m. vasario 1 d. buvo gautas įsiruties g. 23 namo gyventojų skundas dėl sniegu užversto privažiavimo prie automobilio, todėl iš karto buvo

susisiekti su UAB „Šilėja“ ir nurodyta skubiai pašalinti šį pažeidimą. Bendrovė nuvalė užverstą sniegą ir pašalino pažeidimą, taip pat apie tai informavo gyventoją.

Pilaitės seniūnijos teritorijoje sanitarinio valymo ir želdinių priežiūros paslaugas nuo 2022 m. sausio 1 d. vykdo UAB „Šilėja“. Kadangi UAB „Šilėja“ yra nauja rangovė ir Pilaitės seniūnijoje teikia sanitarinio valymo ir želdinių priežiūros paslaugas tik nuo 2022 m. sausio 1 d., po sutarties pasirašymo atsakingiems šios bendrovės asmenims buvo nurodyti adresai, kur būtina skirti ypatingą dėmesį šaligatvių, vedančių link neįgalųjų automobilių stovėjimo vietų ir atliekų konteinerių, taip pat ir važiuojamosios dalies priežiūrai. UAB „Šilėja“ nurodyta koordinuoti savo darbuotojų darbą tuose maršrutuose taip, kad pravažiusvius technikai, valančiai šaligatvius, kiemsargiai nuvalytų užverstus įvažiuojamus ir nesukeltų problemų patekti iki automobilių ir / arba konteinerių.

Savivaldybės administracija informavo, kad Vilniaus miesto šaligatvių valymo tvarka nustatyta Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2011 m. lapkričio 23 d. sprendimu Nr. 1-326 patvirtintomis Tvarkymo ir švaros taisyklėmis (toliau – Taisyklės); Vilniaus miesto bendrojo naudojimo teritorijų sanitarinio valymo ir želdinių priežiūros paslaugų pirkimo sutarčių 1.9 priedu – techninėmis specifikacijomis; Vilniaus miesto gatvių, pėsčiųjų ir dviračių takų priežiūros žiemą reikalavimais, patvirtintais Savivaldybės administracijos direktoriaus 2021 m. sausio 28 d. įsakymu Nr. 30-173/21.

Savivaldybės administracija teigė, jog Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Miesto tvarkymo ir aplinkos apsaugos skyrius rekomendavo UAB „Šilėja“ organizuoti šaligatvių valymo darbus tuose maršrutuose, kur reikia nuvalyti priėjimus prie automobilių, taip kad, pravažiusvius valančiai technikai, kiemsargiai per nustatytą terminą nuvalytų sniegu užverstus takus. UAB „Šilėja“ informavo, kad atsižvelgė į rekomendacijas ir sudarė specialius maršrutus, kuriais pravažiusvius šaligatvių valymo technikai, numatytais adresais per 2 valandas atvyktų kiemsargiai nuvalyti takų link automobilių.

Savivaldybės administracija pranešė, kad kliūtys, trukdančios patekti Pareiškėjui prie automobilio, stovinčio prie Įsruties g. 23 namo, Vilniuje, buvo pašalintos.

Rašte pažymėta, jog Savivaldybės administracija siekia, kad visi šaligatviai būtų laiku nuvalyti, ir laikosi lygių galimybių principo, tačiau kartais bendrovės, teikiančios sanitarinio valymo ir želdinių priežiūros paslaugas, ne dėl asmenų diskriminacijos, o tiesiog dėl gausaus sniego ar kitų nepageidaujamų meteorologinių reiškinių nespėja laiku suteikti kai kurių paslaugų, todėl institucija apgailestavo dėl 2022 m. vasario 1 d. Įsruties g. 23 namo gyventojui sukeltų nepatogumų; ji tikisi, kad ateityje tokios situacijos nebesikartos.

UAB „Šilėja“ rašte, gautame 2022 m. balandžio 29 d., rašoma, jog Įsruities g. 23 teritorijos prižiūrėtojas buvo dar kartą supažindintas su šia teritorija ir įspėtas apie automobilio statymo vietos, skirtos asmenims su negalia tinkamą valymą po traktoriaus sniego nuvalymo. UAB „Šilėja“ teigė, kad jos teritorijos meistrė yra griežtai įspėta ir įpareigota tikrinti kiekvieną kartą po sniego Įsruities g. 23 automobilio statymo vietą, skirtą asmenims su negalia, ar ji nėra užversta sniegu. UAB „Šilėja“ darbuotojams yra sudarytas darbo grafikas dėl sniego valymo. Pilaitės mikrorajone prie neįgaliųjų ženklų pažymėtų vietų valymo po sniego. UAB „Šilėja“ teigė, kad teritorijos priežiūros meistrė užtikrins ir atidžiau kontroliuos pavaldžius darbuotojus.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar Savivaldybė ir Bendrovė, vykdydamos viešosios paslaugos – teritorijų ir gatvių priežiūros ir tvarkymo– organizavimą, nepažeidė Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 punkto nuostatų, t. y. ar visiems asmenims, nepaisant *inter alia* negalios, sudarė vienodas sąlygas naudotis šaligatviais Vilniaus mieste.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokį diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Konvencijos 9 straipsnyje „Prieinamumas“ įtvirtinta pareiga valstybėms, šios Konvencijos šalims, siekti, kad neįgalieji galėtų gyventi savarankiškai ir visapusiškai dalyvauti visose gyvenimo srityse, imtis atitinkamų priemonių, užtikrinant neįgaliesiems lygiai su kitais asmenimis fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumą tiek miesto, tiek kaimo vietovėse. Šios priemonės, kurios apima prieinamumo kliūčių ir trukdžių nustatymą ir

pašalinimą, *inter alia* taikomos: pastatams, keliams, transporto priemonėms ir kitokiems vidaus ir lauko objektams, įskaitant mokyklas, būstą, medicinos įstaigas ir darbo vietas; informacijos, ryšių ir kitokioms tarnyboms, įskaitant elektronines ir avarines tarnybas. Pagal 9 straipsnio 2 dalies nuostatas, valstybės, šios Konvencijos šalys, įpareigojamos imtis atitinkamų priemonių, siekiant rengti ir skleisti visuomenei prieinamų objektų ar jai teikiamų paslaugų prieinamumo būtiniausius standartus ir gaires bei kontroliuoti, kaip jie įgyvendinami; suteikti galimybę pasinaudoti įvairių pagalbininkų ir tarpininkų paslaugomis, įskaitant gidus, skaitovus ir profesionalius gestų kalbos vertėjus, kad būtų sudarytos sąlygos patekti į pastatus ir kitus visuomenei prieinamus objektus; skatinti kitokias atitinkamas pagalbos ir paramos neįgaliesiems formas, kad jiems būtų užtikrinta galimybė gauti informaciją.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių komitetas 2014 m. gegužės 22 d. Konvencijos 9 straipsnio „Prieinamumas“ Bendrojoje pastaboje Nr. 2 (toliau – Pastaba) nurodė, jog prieinamumas yra neįgaliųjų gyvenimo savarankiškai ir visapusiško bei lygiateisio dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida. Be fizinės aplinkos, transporto, informacijos ir ryšių, įskaitant informacijos ir ryšių technologijų bei sistemų, taip pat kitų visuomenei prieinamų objektų ar teikiamų paslaugų prieinamumo neįgalieji neturės lygių galimybių dalyvauti savo visuomenės gyvenime (Pastabos 1 str.)

Svarbu, kad prieinamumo klausimas būtų sprendžiamas visais aspektais, apimant fizinę aplinką, transportą, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas. Subjektų, valdančių pastatus, transporto infrastruktūrą, transporto priemones, informaciją ir ryšius, taip pat paslaugas, juridinio asmens statusas ir viešasis ar privatus pobūdis nebeakcentuojami. Visuomenei tiekiamos prekės, produktai ir teikiamos paslaugos turi būti prieinamos visiems, neatsižvelgiant į tai, ar juos / jas valdo ir (arba) tiekia / teikia valstybės institucija ar privati įmonė. Neįgalieji turėtų turėti vienodas galimybes naudotis visomis visuomenei tiekiamomis prekėmis, produktais ir teikiamomis paslaugomis taip, kad būtų užtikrintos veiksmingos bei vienodos galimybės ir gerbiamas jų orumas. Toks požiūris kyla iš draudimo diskriminuoti; prieinamumo galimybių neužtikrinimas turėtų būti laikomas diskriminacija, nesvarbu, ar kaltininkas yra viešasis ar privatus subjektas. Prieinamumas turėtų būti užtikrintas visiems neįgaliesiems, nepaisant negalios pobūdžio, neišskiriant jų jokiais pagrindais – rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, politinių ar kitų įsitikinimų, nacionalinės ar socialinės kilmės, turto,

gimimo ar kitokios padėties, teisinės ar socialinės padėties, ar amžiaus. Sprendžiant prieinamumo klausimą reikėtų ypač atsižvelgti į neįgaliųjų lyties ir amžiaus aspektus (Pastabos 13 str.).

Kadangi prieinamumas yra neįgaliųjų gyvenimo savarankiškai, kaip nustatyta Konvencijos 19 straipsnyje, ir visapusiško bei lygiateisiško dalyvavimo visuomenės gyvenime prielaida, atsisakymas pritaikyti sąlygas naudotis fizine aplinka, transportu, informacijos ir ryšių technologijomis, taip pat visuomenei prieinamais objektais ir paslaugomis, turėtų būti laikomas diskriminacija (Pastabos 23 str.).

Prieinamumas siejamas su grupėmis, o tinkamas sąlygų pritaikymas – su pavieniais asmenimis. Tai reiškia, kad pareiga užtikrinti prieinamumą yra *ex ante* pareiga. Todėl valstybės, Konvencijos Šalys, turi pareigą užtikrinti prieinamumą prieš gaudamos pavienio asmens prašymą patekti į tam tikrą vietą ar naudotis tam tikra paslauga (Pastabos 25 str.).

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas).

Konstitucinis Teismas taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriama mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar

teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent šį veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas, šio požymio neturintis asmuo.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Pagal Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnio 1 dalies nuostatas, reikalavimai dėl neįgaliesiems fiziškai tinkamos aplinkos visose gyvenimo srityse įgyvendinami atliekant teritorijų planavimą ir statinių projektavimą bei viešosios paskirties pastatų,

būsto ir jo aplinkos, viešojo transporto objektų, skirtų keleiviams aptarnauti, ir jų infrastruktūros, informacinės aplinkos pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams.

Minėto straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, kad už objektų pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams atsako savivaldybių institucijos ir šio straipsnio 1 dalyje nurodytų objektų savininkai bei naudotojai.

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog savivaldybių funkcijos pagal sprendimų priėmimo laisvę skirstomos į savarankiškas bei deleguotąsias. Savarankiškosios savivaldybių funkcijas savivaldybės atlieka pagal Konstitucijos ir įstatymų suteiktą kompetenciją, įsipareigojimus bendruomenei ir šios interesais. Įgyvendindamos šias funkcijas, savivaldybės turi Konstitucijos ir įstatymų nustatytą sprendimų iniciatyvos, jų priėmimo ir įgyvendinimo laisvę ir yra atsakingos už savarankiškųjų funkcijų atlikimą. Įgyvendinant šias funkcijas, savivaldybių veiklą saisto įstatymų nustatyti reikalavimai ir tvarka, kuri, kai tai numatyta įstatymuose, nustatoma ir kituose teisės aktuose.

Prie savarankiškųjų savivaldybių funkcijų priskiriamas savivaldybei nuosavybės teise priklausančios žemės ir kito turto valdymas, naudojimas ir disponavimas juo (Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 3 p.); savivaldybių vietinės reikšmės kelių ir gatvių priežiūra, taisymas, tiesimas ir saugaus eismo organizavimas (6 str. 32 p.).

Pagal Lietuvos Respublikos aplinkos ministro 2019 m. lapkričio 4 d. įsakymu Nr. D1-653 patvirtinto statybos techninio reglamento STR 2.03.01:2019 „Statinių prieinamumas“ (toliau – STR) 77 punktą, pėsčiųjų takų, aikščių, parkų ir kitų viešųjų erdvių takų paviršius turi būti tvirtas, neklampus, stabilus, neslidus sudrėkus, ant jo neturi kauptis lietaus vanduo. Bet kokie nelygumai, iškilimai ar įdubos tako paviršiuje neturi viršyti 5 mm, matuojant vertikaliai nuo aukščiausio iki žemiausio tako paviršiaus taško (šis reikalavimas netaikomas trinkelinių dangų ir plokščių dangų siūlėms).

Pažymėtina, jog tarptautiniame standarte ISO 21542:2011 „Pastatų statyba. Užstatytos aplinkos prieinamumas ir naudojimas“ (toliau – ISO standartas), kurio nuostatų taikymo privalomumas įtvirtintas STR, numatyta, jog neslidaus vaikščiojimo paviršiaus užtikrinimas yra viena iš esminių aplinkos prieinamumo asmenims su negalia sąlygų (4.3 punktas). ISO standarto E priedo E.2 punkte taip pat pažymima svarbi prieinamumo užtikrinimo sąlyga – rūpinimasis, kad išoriniai

keliai, įskaitant pakopas ir rampas, būtų švarūs ir ant jų nebūtų paviršinio vandens, sniego, ledo, nukritusių lapų, kerpių, šiukšlių ir kt.

Vilniaus miesto savivaldybės tarybos sprendimu patvirtintose Taisyklėse numatyti bendrieji ir specialieji kelių, gatvių, žemės sklypų ir kitų teritorijų tvarkymo ir švaros reikalavimai (2 p.).

Pagal Taisyklių 3 punkto nuostatas, asmenys tvarko ir užtikrina švarą jiems nuosavybės teise priklausančiose ar Lietuvos Respublikos įstatymų, administracinių aktų, sutarčių, susitarimų ar teismo sprendimų pagrindu priskirtose ar valdomose teritorijose.

Taisyklių 4 punkte nustatyta, jog Savivaldybė organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymu priskirtų bendrojo naudojimo teritorijų, kelių, gatvių, šaligatvių, takų valymą ir priežiūrą bei nustato Neris upės krantinės ir kranto juostos naudojimo tvarką.

Taisyklių 10 punkte nustatyta, jog šaltuoju metų laikotarpiu (lapkričio–kovo mėnesiais) eismo zonas tvarkantys, valantys ir prižiūrintys asmenys privalo:

„10.1. šalinti ledą, valyti sniegą, barstyti smėlį, skaldelę ar kitas sniegą ir ledą tirpdančias priemones. Pirmiausiai šalinti sniegą ir ledą nuo lietaus kanalizacijos šulinių, tiltų, viadukų, estakadų, sankryžų, kelių ir gatvių, kuriomis važiuoja visuomeninis transportas, siekiant užtikrinti jo nepertraukiamą eismą, taip pat visuomeninio transporto stotelėse;

<...>

10.3. valomą sniegą ir (ar) ledą kaupti tokiu būdu, kad būtų užtikrintas transporto priemonių ir pėsčiųjų eismas, esant būtinybei, jį išvežti;

<...>

10.5. nemesti sniego ir (ar) ledo nuo šaligatvių, pėsčiųjų ir dviračių takų ant gatvių ir kelių važiuojamosios dalies;

<...>

10.7. susidarius plikledžiui, barstyti smėlio ir chlorido mišiniu (šlapia druska) eismo zonas, kad būtų užtikrintas saugus transporto priemonių ir pėsčiųjų eismas. Pagrindines gatves mechanizuotai pabarstyti per 3–5 val.“

Savivaldybės administracija pateikė Savivaldybės Paslaugų pirkimo sutarties Bendrąsias sąlygas bei Specialiąsias sąlygas; tai yra sutartis, sudaryta tarp Savivaldybės bei UAB „Šilėja“ (Paslaugų teikėjas), atliekančios gatvių, šaligatvių tvarkymą bei priežiūrą Pilaitės mikrorajone.

Minėtoje sutartyje nustatyti „reikalavimai dėl gatvių, šaligatvių valymo nuo sniego Vilniaus mieste sąlygoms“. Sutarties 1.9 priede „Techninė specifikacija“ nurodomos sąlygos, taikomos Savivaldybės įsigyjamos Vilniaus miesto bendrojo naudojimo teritorijų sanitarinio valymo ir želdinių priežiūros paslaugoms.

Techninės specifikacijos 1.9 punkte nustatyta, jog žiemos periodo metu Paslaugų teikėjas, užtikrindamas pastovią magistralinių šaligatvių ir takų, aikščių, skverų, dviračių takų, laiptų, visuomeninio transporto sustojimo aikštelių, automobilių stovėjimo aikštelių, tiltų ir viadukų dangų tvarką ir švarą, turi vadovautis Vilniaus miesto gatvių, pėsčiųjų ir dviračių takų priežiūros reikalavimais, patvirtintais Savivaldybės administracijos direktoriaus 2021-01-28 įsakymu Nr. 30-173/21.

Techninės specifikacijos 5 punkte reglamentuojama, jog būtina teikti šias paslaugas, užtikrinant pastovią dangų ir želdinių tvarką ir švarą:

„5.1. magistralinių bei skveruose ir aikštėse esančių šaligatvių ir takų, dviračių takų, laiptų, visuomeninio transporto sustojimo aikštelių, automobilių stovėjimo aikštelių, tiltų ir viadukų, požeminių perėjų, vandens nutekėjimo latakų valymą:

<...>

5.1.2. žiemos sezono metu:

- esant sudėtingoms oro sąlygoms – sningant, šaligatviai, dviračių takai, laiptai valomi ne visu plociu, o pagal 1.9 punkte nurodytus reikalavimus. Pasnigus, visos dangos (išskyrus vandens nutekėjimo latakus) barstomos druska ar kitomis alternatyviomis sniegą ir ledą tirpdančiomis medžiagomis.

Esant sudėtingoms oro sąlygoms – pasnigus, automobilių stovėjimo aikštelių valymas nuo sniego atliekamas pagal Kliento užsakymą.“

5.1.11. p. nurodoma, jog, „esant pastoviam snigimui, turi būti užtikrintas pastovus sniego valymas nuo dangų per mechanizmų (traktorių, motoblokų ir kt.) valymo plotį, bet ne mažesnį nei nustatyta 1.9 punkte nurodytuose reikalavimuose. Nustojus snigti, šaligatviai išvalomi nurodytu plociu iki dangos per 1.9 punkte nurodytų reikalavimų nustatytus terminus. Valant, pirmenybė turi būti teikiama laiptams, takams prie sankryžų ir pėsčiųjų perėjų, visuomeninio transporto stotelėms ir šaligatviams prie gatvių. Paslaugų teikėjas turi įvertinti dangų valymo ypatumus žiemos sezono

metu, esant sudėtingoms oro sąlygoms ir valomosios technikos maršrutus teritorijoje ir laike numatyti taip, kad kuo mažiau būtų trukdoma pėstiesiems ir transporto eismui“.

Pagal 5.1.12 punktą, „nuvalius sniegą nuo šaligatvių, pėsčiųjų takų ar laiptų, siekiant išvengti apledėjimo, jie tuojau pat turi būti pabarstyti druska ar kitomis alternatyviomis sniegą ir ledą tirpdančiomis medžiagomis“.

Techninės specifikacijos 5.1.13 punkte nustatyta, jog ties pėsčiųjų perėjomis turi būti nuvalyti praėjimai tarp šaligatvio ir gatvės, neužverčiant siaurų šaligatvių sniegu, atkreipiant dėmesį į neįgaliųjų, vaikų ir kitų asmenų saugų patekimą į valstybines įstaigas, mokyklas, darželius, poliklinikas, ligonines, bažnyčias ir pan., taip pat įrengtus specialius privažiavimus neįgaliesiems.

Pagal šio dokumento 5.3 punktą, „Paslaugų teikėjas privalo užtikrinti kiemų šaligatvių ir takų, dviračių takų, laiptų, vandens nutekėjimo latakų, automobilių stovėjimo aikštelių valymą, tiekėjui išdėstant mėnesio laikotarpyje bei atsižvelgiant į dangų užterštumą ir oro sąlygas <...>.“

„5.3.2. žiemos sezono metu:

- esant sudėtingoms oro sąlygoms – pasnigus (dangos padengtos sniegu), nuvalytas nuo sniego ir ledo ir pabarstytas druska ar alternatyviomis ledą ir sniegą tirpdančiomis medžiagomis dangas (išskyrus vandens nutekėjimo latakus).

Esant sudėtingoms oro sąlygoms, automobilių stovėjimo aikštelių valymas atliekamas pagal Kliento (Savivaldybės) užsakymą.“

Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu patvirtintų Vilniaus miesto gatvių, pėsčiųjų ir dviračių takų priežiūros reikalavimų (toliau – Reikalavimai) 1 punkte nurodoma, jog „Reikalavimai nustato pagrindinius priežiūros lygius, kuriais privalo vadovautis juridiniai ir fiziniai asmenys, kurie pagal sudarytų sutarčių ir šių reikalavimų nuostatas teikia gatvių, pėsčiųjų ir dviračių takų bei kitų gatvės elementų priežiūros (toliau – priežiūra) viešąsias paslaugas Vilniaus miesto savivaldybės teritorijoje“.

Reikalavimų IV skyriaus 1 lentelėje pateikiama gatvės elementų klasifikacija. Pagal šią klasifikaciją V skyriaus 2–15 lentelėse pateikiami kiekvieno gatvės elemento priežiūros normatyvai, „suskirstyti į keturis priežiūros lygius: I, II, III ir IV gatvėms, tris priežiūros lygius: I, II ir III pėsčiųjų takams ir šaligatviams (4 p.).

Reikalavimų V skyriuje „Priežiūros žiemą normatyvai“ nurodoma, jog šiame skyriuje pateikiami kiekvieno gatvės elemento priežiūros žiemą normatyvai suskirstyti „į keturis priežiūros lygius – gatvėms, į tris priežiūros lygius – pėsčiųjų takams ir į du – dviračių takams“.

Reikalavimų priede (2 lentelėje) pateikti reikalavimai „Gatvės važiuojamosios dalies, viešojo transporto sustojimo vietos (stotelės) ir viešojo transporto sustojimo galinio punkto priežiūrai žiemą“.

Reikalavimų priedo 2 lentelės 8 punkte nurodyta, kad, „nustojus snigti ir (arba) pustyti, sniego volai neturi susiaurinti važiuojamosios dalies. Sniego volai atsižvelgiant į technines galimybes turi būti sustumti į gatvės vieną pusę ar į kitas vietas, kuriose nesukeltų sunkumų pėsčiųjų saugumui bei transporto priemonių eismui. Kai kyla pavojus saugiam eismui ir (arba) norint paruošti važiuojamąją dalį tikėtinam smarkiam snygiui, sniego volai išvežami į sniego rezervines zonas“.

Reikalavimų priedo 12 lentelėje pateikiami reikalavimai šaligatvio ir pėsčiųjų tako priežiūrai žiemą. 12 lentelės 3 p. nurodoma, kad, jeigu susiformavo slidi dangą, šaligatvis ir pėsčiųjų takas turi būti nuvalytas ir (arba) pabarstytas, t. y. pašalintas dangos slidumas (darbo dienomis), (priklausomai nuo priežiūros lygio) atitinkamai iki 7, 8 ar 9 valandos.

Lentelės (12) 5 punkte nustatyta, kad esant normalioms oro sąlygoms ant dangos negali būti puraus arba prispausto sniego sluoksnis.

Sningant ir (arba) pustant ant šaligatvio ir pėsčiųjų tako dangos gali būti puraus sniego sluoksnis, tačiau jie turi būti valomi taip, kad būtų užtikrintos sąlygos normaliam pėsčiųjų eismui (6 p.).

Sningant ir (arba) pustant šaligatviai valomi ne mažesniu pločiu kaip 1,4 m ar 0,8 m (priklausomai nuo priežiūros lygio).

Nustojus snigti ir (arba) pustyti šaligatviai ir pėsčiųjų takai nuvalomi visu pločiu, turi būti baigtas valyti likęs sniegas 1 punkte nurodytomis darbo valandomis ne ilgiau kaip per 3 val., 4 val. ar 5 val. (priklausomai nuo priežiūros lygio) (9 p.).

Ties pėsčiųjų perėjomis turi būti nuvalyti takai tarp šaligatvio ir gatvės, neužverčiant siaurų šaligatvių sniegu, užtikrinant neįgalųjų, vaikų ir kitų asmenų saugų patekimą į mokyklas, darželius, poliklinikas, ligonines ir pan. (10 p.).

Sniegas nuo šaligatvio ir pėsčiųjų tako turi būti sukraunamas už jo ribų, formuojant krūvas,

esant techninėms galimybėms – už šaligatvių, priešingos gatvei ribos. Tirpstant būtina ardyti sniego krūvas, esant galimybei, sniegą mesti ant žaliųjų plotų (11 p.).

Išnagrinėjus tyrimo metu gautą informaciją, nustatyta, jog Pareiškėjas, turintis judėjimo negalią, judantis neįgaliojo vežimėliu, 2022 m. sausio 31 d. negalėjo nuvažiuoti vežimėliu iki savo automobilio, stovinčio prie Pareiškėjo gyvenamojo namo, kadangi patekimui iki automobilio reikalinga kiemo erdvė buvo užversta sniegu. Šį faktą Pareiškėjas grindžia Tarnybai pateikta nuotrauka, kurioje užfiksuotas sustumtas sniegas, likęs nuvalius šaligatvį, ir sniego volu užblokuotas automobilis, jo parkavimo vieta.

Atkreiptinas dėmesys, jog Savivaldybės – gatvių bei kelių gatvių savininkės, pareiga neįgaliesiems fiziškai tinkamai pritaikyti aplinką visose gyvenimo srityse įtvirtinta Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 11 straipsnio nuostatomis, taip pat Vietos savivaldos įstatymo 6 straipsnio nuostatomis, pagal kurias Savivaldybė turi pareigą savarankiškai įgyvendinti jai priklausančios žemės ir kito turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo funkciją (Vietos savivaldos įstatymo 6 str. 3 p.); taip pat savivaldybių vietinės reikšmės kelių ir gatvių priežiūros, taisymo, tiesimo ir saugaus eismo organizavimo funkcijas (6 str. 32 p.).

Pažymėtina, jog Savivaldybė pirmiau minėtuose Savivaldybės teisės aktuose, taip pat sutartyse su gatvių bei šaligatvių priežiūrą vykdančiomis įmonėmis įtvirtino sniego valymo nuo šaligatvių, saugaus automobilių bei pėsčiųjų eismo, judėjimo užtikrinimo žiemos metu reikalavimus.

Kaip nustatyta pagal Pareiškėjo pateiktą informaciją, nuotrauką, 2022 m. sausio 31 d. Pareiškėjui, turinčiam judėjimo negalią, buvo itin apsunkintas judėjimas šaligatviu, dėl šaligatvio valymo metu sustumto sniego Pareiškėjas negalėjo patekti iki savo automobilio.

Savivaldybė savo rašte paaiškino, jog ėmėsi veiksmų minėtoms kliūtims pašalinti, t. y. nuo 2022 m. sausio 1 d., po sutarties su UAB „Šilėja“ dėl gatvių ir šaligatvių priežiūros pasirašymo, atsakingiems Bendrovės asmenims buvo nurodyti adresai, kur būtina skirti ypatingą dėmesį šaligatvių, vedančių link neįgaliųjų automobilių stovėjimo vietų ir atliekų konteinerių, taip pat ir važiuojamosios dalies priežiūrai. Bendrovei nurodyta koordinuoti savo darbuotojų darbą tuose maršrutuose taip, kad pravažiuojantys technikai, valančiai šaligatvius, kiemsargiai nuvalytų užverstus įvažiuojamus ir nesukeltų problemų patekti iki automobilių ir / arba konteinerių.

Savivaldybė informavo, kad kliūtys, kliudančios Pareiškėjui saugiai patekti iki jo automobilio, buvo pašalintos.

Vis dėlto tyrimo metu sutrinkta informacija patvirtino, jog žiemos sezonu Pareiškėjas dėl savo negalios tam tikru metu negalėjo saugiai naudotis parkavimo vieta, patekti iki jam priklausančio automobilio.

Savivaldybė rašte nurodė, jog „siekia, kad visi šaligatviai būtų laiku nuvalyti, ir laikosi lygių galimybių principo, tačiau kartais bendrovės, teikiančios sanitarinio valymo ir želdinių priežiūros paslaugas, ne dėl asmenų diskriminacijos, o tiesiog dėl gausaus sniego ar kitų nepageidaujamų meteorologinių reiškinių nespėja laiku suteikti kai kurių paslaugų“. Nagrinėjamu atveju svarbu atkreipti dėmesį, jog tyrimo metu nustatyta aplinkybė, kad Pareiškėjui dėl jo negalios patekimas iki jam priklausančio automobilio žmonėms su negalia skirtoje parkavimo vietoje buvo apsunkintas ne dėl gausaus sniego ir nespėjimo jo laiku nevalyti, bet dėl sniego volų sustūmimo, atliekant sniego valymo darbus. Šiuo atveju dėl sniego volų sustūmimo Pareiškėjui, turinčiam judėjimo negalią, judėjimas per tokius sniego volus bei patekimas iki automobilio tapo itin apsunkintas ar neįmanomas. Dėl šios priežasties Pareiškėjas, turintis judėjimo negalią, negalėdamas saugiai judėti šaligatviu, akivaizdžiai atsidūrė blogesnėje situacijoje, nei asmenys, neturintys negalios.

Šios aplinkybės sudaro pagrindą konstatuoti lygių galimybių pažeidimo faktą (Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 p., 10 str.).

Atsižvelgiant į tai, jog po Pareiškėjo kreipimosi į Savivaldybę kliūtys, trukdančios Pareiškėjui patekti iki jam priklausančio automobilio parkavimo vietos, buvo pašalintos, Savivaldybė bei UAB „Šilėja“ įspėtina dėl padaryto lygių galimybių pažeidimo (Lygių galimybių įstatymo 29 str. 2 d. 6 p.).

Papildomai akcentuotina, jog Pareiškėjas skunde atkreipė dėmesį į susidariusią situaciją, kuomet žiemos sezono metu po šaligatvių valymo sniegu užblokuojamos asmenims su negalia skirtos automobilių stovėjimo vietos, kliūtys pradedamos šalinti tik atkreipus Savivaldybės bei paslaugų teikėjų dėmesį į atitinkamas vietas, kuriose asmenys su negalia žiemą negali saugiai patekti iki jiems priklausančių automobilių stovėjimo vietų.

Atsižvelgiant į Lygių galimybių įstatymo 5 straipsnio 1 punkte įtvirtintą savivaldybių pareigą užtikrinti, kad visuose teisės aktuose būtų įtvirtintos lygios teisės ir galimybės nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, vadovaujantis Lygių galimybių

įstatymo 17 straipsnio 2 dalimi, Savivaldybei rekomenduotina savo teisės aktuose papildomai įtvirtinti reikalavimą, žiemos sezono metu atliekant šaligatvių bei gatvių valymo nuo sniego darbus, visų priežiūros lygių gatvėse ir šaligatviuose nesudaryti kliūčių pasiekti asmenims su negalia skirtas automobilių stovėjimo vietas.

Atsižvelgdama į visa tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 6 punktu, 30 straipsnio 3 dalimi,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Įspėti Savivaldybę bei UAB „Šilėja“ dėl padaryto pažeidimo.

2. Įpareigoti Savivaldybę išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą informuoti lygių galimybių kontrolierę per 30 dienų nuo sprendimo gavimo dienos.

3. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Savivaldybę, UAB „Šilėja“.

Sprendimas per 1 mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Birutė Sabatauskaitė